

Společné jmění manželů

Doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D.
PrF MU, Brno

POJEM SJM

- **pojem (§ 708)**
  - *to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů, je součástí společného jmění manželů*
  - majetkové společenství vznikající **pouze mezi manžely** (u druha a družky, popř. u reg. partnerů obdobná úprava majetkového společenství neexistuje – srov. RegPZ, § 3020)

- **účel úpravy**
  - ochrana manželství, rodiny, rodinné domácnosti (podpora rodinných svazků)
  - zákonodárcem preferovaný majetkový režim manželů (viz vznik SJM), ale lze jej modifikovat smlouvou manželů či snoubenců, popř. rozhodnutím soudu

- **právní úprava (§ 708-742)**
  - krom toho existuje i regulace jiných aspektů majetkových vztahů mezi manžely – např. obvyklého vybavení rodinné domácnosti, výživného, dědického práva, společného bydlení manželů

- **základní principy SJM**
  - vznik *ex lege* (preferovaný majetkový režim mezi manžely)
  - neexistence podílů (princip nedílu, bezpodílové spoluvlastnictví)
  - zásadně stejná práva muže a ženy k SJM
  - možnost modifikace některých aspektů SJM (široká smluvní volnost)

MANŽELSKÉ MAJETKOVÉ REŽIMY OBECNĚ

Základní majetkové režimy:

1. Režim oddělených jmění
2. Režim majetkového společenství (společenství statků, jmění)
  - a) Soustava úplné jednoty statků (společná aktiva)
  - b) Všeobecné společenství statků (aktiva + pasiva)
  - c) Částečné (partikulární) společenství statků
3. Režim vypořádání majetkových přírůstků (Zugewinnngemeinschaft)

ZVLÁŠTNÍ REŽIMY (určitá modifikace některého ze základních režimů):

- Režim společenství užitků
(Errungenschaftsgemeinschaft)
  - Dnešní SJM v zákonném režimu
- Režim společenství užitků ke dni zániku manželství

VZNIK A PŘEDMĚT SJM

- **vznik SJM**

- uzavřením manželství, a to **i neplatného** (§ 686), přímo **ex lege** (zákonný důsledek vzniku manželství), nikoli však zdánlivého
- rozsah, správu či vznik SJM však lze smluvně modifikovat **již před uzavřením manželství**, avšak s účinky k okamžiku jeho vzniku

- **předmět SJM**

- tři možné režimy způsobu vzniku – jeden základní, dva modifikované
  - zákonný režim (základní)
  - smluvený režim (včetně režimu oddělených jmění)
  - režim založený rozhodnutím soudu

VZTAHY MEZI SPOLEČNÝM A VÝHRADNÍM JMĚNÍM

- Dosavadní přístup: nemožnost obligace
- Připuštění obligace mezi manžely jako subjekty manželského majetkového společenství na straně jedné a jedním z manželů na straně druhé
  - S tím související možnost „přesunů“ mezi společným a výhradním jměním (majetkem)

ZÁKONNÝ REŽIM SJM (§ 709 an.)

- předmětem SJM AKTIVA i PASIVA
- AKTIVA:
  - *součástí SJM je to, čeho nabyl **jeden** z manželů nebo čeho nabyli **oba** manželé společně **za trvání manželství**,*
  - *s **výjimkou** toho, co ... (viz dále)*
- Režim společenství užitků
- Práva vázaná na osobu jednoho manžela
- Práva a povinnosti z obligační smlouvy uzavřené jen jedním z manželů
31 Odo 677/2005; za nové úpravy OZ pro toto řešení nejsou dobré důvody

a) slouží osobní potřebě jednoho z manželů,

- Objektivní účelové určení + faktické užívání
- Věci značné hodnoty

b) nabyl darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl,

- Předpokládaná vůle
- Skutečná opačná vůle

c) nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech,

- Provázanost s osobou poškozeného manžela
- Zadostiučinění X náhrada škody, včetně ušlého zisku
- Srov. § 2971: „pocituje jako osobní neštěstí“

d) nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví,

- Širší kategorie než jen transformace majetku
- Přírůstky a výnosy z výhradního majetku
  - Užitky věci
  - Analogicky: i plody věci
- Srov. § 709 odst. 2

***e) nabyl jeden z manželů náhradou za poškození,
zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku***

- Další případ transformace majetku

Podíl v obchodní korporaci

- § 709 odst. 3: „Součástí společného jmění je také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva. To neplatí, pokud jeden z manželů nabyl podíl způsobem zakládajícím podle odstavce 1 jeho výlučné vlastnictví.“

Majetek pojmově spojený s výhradním majetkem jednoho z manželů

- Např. přírůstek
- Zástavní právo ve vztahu k zajištěné pohledávce
- Oprávnění z pozemkové služebnosti

Věci vydané podle právních předpisů o restituci majetku (§ 3040)

SJM a ochrana dobré víry

- Použitelnost § 984?
- Jako vlastník je v KN zapsán M1, ve skutečnosti je nemovitosti v SJM. Od M1 ji koupí dobrověrný X. Může se dovolat ochrany dobré víry nebo je smlouva neplatná podle § 714?
- X zvláštní ochrana rodiny aniž by bylo možné druhému manželů něco vytknout (např. § 747)

Zisk z výhradního majetku (odst. 2)

- Příjem a zisk z výhradního majetku
- Výpočet zisku

Pasiva

§ 710: *Součástí SJM jsou dluhy převzaté za trvání manželství, ledaže*

*a) se **týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který **přesahuje zisk** z tohoto majetku, nebo***

*b) je převzal jen jeden z manželů **bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o **obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny*****

- Pouze dluhy soukromoprávní, ne např. daně
- Převzatý dluh: zakládající se na právním jednání
- Solidarita (§ 713 odst. 2)

- Součástí SJM:
  - Dluh převzatý společně s druhým manželem
  - Dluh převzatý se souhlasem druhého manžela
  - Dluh převzatý i bez souhlasu druhého manžela, avšak týkající se obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny
  - Dluh převzatý jedním manželem i bez souhlasu druhého, pokud se týká jeho výhradního majetku a rozsahem koresponduje zisku z tohoto majetku

- **§ 711:** subsidiární aplikovatelnost obecných ustanovení o nabývání a pozbývání majetkových práv na SJM
- **§ 712:** subsidiární aplikovatelnost ustanovení o společnosti , popř. o spoluvlastnictví na obsah SJM

SPRÁVA SJM V ZÁKONNÉM REŽIMU

- **správa SJM v zákonném režimu** (běžná a jiná než běžná správa)
- **pojem správy** (§ 713 odst. 1)
- **běžná správa, běžné záležitosti**
  - princip: každý manžel může (navenek) jednat **samostatně**, s účinky pro oba
  - povinnosti a práva spojená se SJM náleží manželům společně a nerozdílně (solidarita)
  - z právních jednání ohledně SJM jsou manželé zavázáni a oprávněni společně a nerozdílně (solidarita)

- **jiná než běžná správa (§ 714)**
  - princip: manželé jednají **společně**, nebo jedná **jeden manžel se souhlasem druhého**
  - odmítá-li manžel dát souhlas bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem manželů, rodiny nebo rodinné domácnosti, či není-li schopen vůli projevit, může druhý manžel navrhnout, aby souhlas manžela nahradil soud
  - jedná-li právně manžel bez souhlasu druhého manžela v případě, kdy souhlasu bylo zapotřebí, může se druhý manžel dovolat neplatnosti takového jednání (relativní neplatnost); srov. vztah k § 984.
  - § 715: souhlas s použitím součásti SJM k podnikání či nabytí podílu v korporaci (zápis souhlasu do sbírky listin obchodního rejstříku); sankce: relativní neplatnost

SMLUVENÝ REŽIM SJM

- smluvní modifikace zákonného režimu (ale i režimu založeného rozhodnutím soudu – viz § 725) – tzv. modifikační smlouvy (též manželské či předmanželské smlouvy)
- uzavírají manželé či snoubenci (před vznikem manželství)
- zákaz zpětného účinku smlouvy
- forma veřejné listiny (not. zápisu, § 3026 odst. 2)
- možnosti modifikace
  - **režim oddělených jmění**
  - **vznik SJM ke dni zániku manželství** (či ke dni, který nastane mezi vznikem a zánikem manželství)
  - **rozšíření či zúžení rozsahu SJM**
  - **modifikace správy (izolovaná úprava)**
- i smluvený režim lze měnit – dohodou či rozhodnutím soudu

- limity smluvní svobody:
  - obvyklé vybavení rodinné domácnosti (§ 718 odst. 3) – def. § 698
  - smlouva nesmí vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu (§ 719 odst. 1)
  - ochrana 3. osob, ledaže by s modifikací souhlasily (§ 719 odst. 2)

- § 720: účinnost modifikační smlouvy

- § 721 – otázka právní úpravy veřejného seznamu manželských smluv – viz blíže not. řád

SMLUVENÁ SPRÁVA SJM

- **nesprávná terminologie zákona** – správa „ve smluveném režimu“ (§ 722 an.)
  - jde o „**smluvenou správu**“, nikoli o „správu (jen) ve smluveném režimu“
  - správa může být smluvena jak v zákonném, tak i smluveném režimu, jakož i v režimu založeném rozhodnutím soudu (viz dále)

- vyloučení aplikace § 713 a 714

- platí obdobné limity jako v § 719 a 720

- manžel jedná ve všech věcech samostatně, a to i v soudním řízení

- výjimky (nutný souhlas druhého manžela): § 723 odst. 2 (vztah k § 984?)

REŽIM ZALOŽENÝ SOUDEM

- soud SJM zruší či zúží jeho stávající rozsah
  - jen na návrh **manžela**
  - je-li pro to závažný důvod (§ 724 odst. 2)
    - obligatorně závažné** důvody § 724 odst. 2 první věta
    - fakultativně závažné** důvody § 724 odst. 2 druhá věta
  - limity (§ 727): stejné jako u smluvní modifikace

- soudem založený režim lze změnit smlouvou manželů či rozhodnutím soudu
- možnost soudu obnovit zrušené SJM – zejména, pominou-li důvody zrušení SJM
- možnost soudu obnovit SJM zaniklé na základě zákona, na návrh manžela, je-li to v zájmu obou manželů

SOUDEM ZALOŽENÁ SPRÁVA SJM

- **nesprávná terminologie zákona** – správa „v režimu založeném rozhodnutím soudu“ (§ 728)
  - jde o „**správu založenou soudem**“, nikoli o „správu (jen) v režimu založeném rozhodnutím soudu“ – takto založená správa může existovat v kterémkoli režimu SJM (zákonném, smluvním, založeném rozhodnutím soudu)

- jedná-li manžel při správě společného jmění způsobem, který je ve zřejmém rozporu se zájmem druhého manžela, rodiny nebo rodinné domácnosti, a snoubenci nebo manželé neuzavřeli smlouvu o správě toho, co je součástí společného jmění, může soud na návrh druhého manžela rozhodnout, jakým způsobem bude společné jmění spravováno

REŽIM ODDĚLENÝCH JMĚNÍ

- typ smluveného režimu (každý z manželů má výlučné jmění, popř. mezi nimi může existovat spoluvlastnictví)
- § 729: každý manžel nakládá se svým majetkem libovolně, bez souhlasu druhého manžela (nezávislost na druhém manželovi)
- § 730: rozdělení příjmů při společném podnikání či při podnikání jednoho manžela s pomocí manžela druhého (disp.)
- **ale!** – zůstávají zachována ochranná pravidla o obvyklém vybavení rodinné domácnosti (§ 698) a jiná ochranná pravidla (např. § 747)

OCHRANA TŘETÍCH OSOB

- zvláštní pravidla za účelem ochrany třetích osob (zejm. věřitelů) před negativními následky modifikačních smluv či modifikačních rozhodnutí soudu
- § 731: vznikl-li dluh jen jednoho z manželů za trvání společného jmění, může se věřitel při výkonu rozhodnutí uspokojit **i z toho, co je ve společném jmění**
- § 732: vznikl-li dluh jen jednoho z manželů **proti vůli druhého manžela**, který nesouhlas projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, může být společné jmění postiženo **jen do výše, již by představoval podíl dlužníka**, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle § 742. To platí **i v případě povinnosti manžela plnit výživné** nebo jde-li o dluh **z protiprávního činu jen jednoho z manželů** nebo v případě, že dluh jen jednoho z manželů **vznikl ještě před uzavřením manželství**

- § 733: zavázal-li se jeden z manželů v době, od které do změny nebo vyloučení zákonného majetkového režimu, ať smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu, uplynulo **méně než šest měsíců**, může být pohledávka jeho věřitele uspokojena ze všeho, co by bylo součástí společného jmění, kdyby ke smlouvě manželů nebo k rozhodnutí soudu nedošlo

- § 734: je-li smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu, kterými byl zákonný majetkový režim změněn nebo vyloučen, dotčeno právo třetí osoby, zejména věřitele, může tato osoba své právo uplatnit u příležitosti vypořádání toho, co bylo dříve součástí společného jmění, stejně, jako by ke smlouvě manželů nebo k rozhodnutí soudu nedošlo; přitom se použije § 742
  - pochybný význam pravidla (prakticky neaplikovatelné ustanovení)

Zánik SJM

- Zánik manželství
  - Smrt, rozvod manželství
- Za trvání manželství
  - Uložení trestu propadnutí majetku
  - Prohlášení konkursu
  - Zrušení rozhodnutím soudu (§ 724)
- Modifikace – zúžení existujícího SJM, režim výhradních jmění, dotýká-li se existujícího SJM

Režim zaniklého avšak nevypořádaného SJM

- § 736: je-li společné jmění zrušeno nebo zanikne-li, anebo je-li zúžen jeho stávající rozsah, provede se **likvidace** dosud společných povinností a práv jejich vypořádáním. Dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se pro ně ustanovení o společném jmění **přiměřeně**

Vypořádání

- Obecná pravidla
  - § 737: vypořádáním jmění nesmí být dotčeno právo třetí osoby. Bylo-li její právo vypořádáním dotčeno, může se třetí osoba domáhat, aby soud určil, že je vypořádání vůči ní neúčinné. Vypořádání dluhů má účinky jen mezi manžely (zejm. zachování principu solidarity)

Vypořádání dohodou

- Účinky
  - § 738: dohoda o vypořádání **má vždy účinky ke dni, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo**, bez ohledu na to, zda dohoda byla uzavřena před anebo po zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění. Je-li však předmětem vypořádání věc, která se zapisuje do veřejného seznamu, nabývá dohoda právních účinků v části týkající se této věci zápisem do veřejného seznamu

- § 739: formální požadavky na dohodu o vypořádání
  - písemná forma se vyžaduje, pokud byla dohoda uzavřena za trvání manželství nebo pokud je předmětem vypořádání věc, u které vyžaduje písemnou formu i smlouva o převodu vlastnického práva
  - nevyžaduje-li dohoda o vypořádání písemnou formu a požádá-li o to jeden z manželů, doručí mu druhý manžel potvrzení, jak se vypořádali

- § 740: subsidiární vypořádání soudem – viz dále

Nevyvratitelné domněnky vypořádání

- § 741: zákonný systém **nevyvratitelných** domněnek
  - nedojde-li do tří let od zúžení, zrušení nebo zániku SJM k vypořádání toho, co bylo dříve součástí SJM, ani dohodou, ani nebyl podán návrh na vypořádání rozhodnutím soudu, platí, že se manželé nebo bývalí manželé vypořádali tak, že
    - a) hmotné věci movité jsou ve vlastnictví toho z nich, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá,
    - b) ostatní hmotné věci movité a věci nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví obou; jejich podíly jsou stejné,
    - c) ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náležejí společně oběma; jejich podíly jsou stejné

Vypořádání soudním rozhodnutím

- § 740: subsidiární vypořádání soudem, nedohodnou-li se manželé o vypořádání, nenastoupí-li účinky domněnky
  - soud rozhodne jen na návrh kteréhokoli z manželů
  - o vypořádání rozhoduje soud podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění

§ 742: nedohodnou-li se manželé nebo bývalí manželé jinak nebo neuplatní-li se ustanovení § 741, použijí se pro vypořádání tato pravidla (tj. zejména pravidla pro rozhodování soudem):

- a) podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné,
- b) každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek,
- c) každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek,
- d) přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí,
- e) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost,
- f) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění

- hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnota toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek, se při vypořádání společného jmění započítává **zvýšená nebo snižená** podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen
- § 743 an.: některá ustanovení o bydlení manželů (výklad v rámci obligačního práva)
- § 751 an.: zvláštní ustanovení proti domácímu násilí (výklad v rámci rodinného práva)

LITERATURA

K OZ 1964

- BIČOVSKÝ, J., HOLUB, M., POKORNÝ, M. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde a. s., 2009
- DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2011
- ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek. § 1-487*. 1. vydání. Praha: Linde a.s., 2008
- HRUŠÁKOVÁ, M., FIALA, J. *Několik úvah nad institutem majetkových vztahů mezi manžely*. Právník, 1991, č. 2
- RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné, 1. svazek*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010
- ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009

K O Z

MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV/1. § 655–793.* 1. vydání. Praha: Leges, 2016.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014

PSUTKA, J. *Společné jmění manželů.* Praha: C. H. Beck, 2015

Děkuji za pozornost